

BYPLANFAMILIEN SKIFTER ANSIGT

Byplanlaboratoriet har undersøgt, hvilke kvalifikationer dagens unge planlæggere har, hvordan deres kvalifikationer svarer til de opgaver, der skal løses, og hvor langt generationsskiftet er.

Af Vibeke Meyling

Mange arkitekter har været bekymrede for, at arkitekterne var på vej ud af planlæggerfaget, og en del planchefer har sagt, at det er svært at få kvalificerede unge planlæggere.

I Danmark findes der ikke en egentlig planlæggeruddannelse, som det f.eks. er tilfældet i England. Planlægger er noget man kan blive af interesse og via erfaring og efteruddannelse. Planlægning er en erfaringsbaseret kompetence, og de uddannelser der i dag – målrettet eller mindre målrettet uddanner til planlæggerstillinger, er derfor heller ikke skræddersyet til et veldefineret fag. Derudover er det samlede uddannelsesstilbud for kommende planlæggere fragmenteret og uoverskueligt. Hver skole eller hvert institut har sit eget indhold. Man kan hævde, at der er brug for mangfoldigheden, trods faren for fragmentering og uoverskuelighed. Spørgsmålet er imidlertid,

om de uddannelser, som kommunerne rekrutterer planlæggere fra, i fremtiden burde dele enkelte grundlæggende kvalitetskrav, eller om de enkelte uddannelser i det mindste burde have en klar profil, til gavn for planlæggerfaget.

I undersøgelsen har vi imidlertid afholdt os fra at vurdere uddannelserne. Vi har screenet de mest oplagte uddannelsers læringsmål i forhold til planfaglige kompetencer. Undersøgelsen viser, at de udvalgte uddannelser samlet set dækker alle de kompetencer, som kommunerne efterspørger ifølge vores undersøgelse. Men det skal understreges, at denne undersøgelse på ingen måde er kvalitativ, ligesom vi heller ikke har et overblik over, hvor mange kandidater, der kommer fra hver uddannelse, og hvordan forholdet er mellem udbud og efterspørgsel.

Vi har undersøgt, hvem der i dag arbejder med planlægning i landets 98 kommuner. Vi har ringet kommunerne op og har spurgt, hvor mange de er, hvilken uddannelse de har, og hvilken alder de har.

Generationsskiftet er godt i gang

Vi har afgrænset planlæggerfeltet til dem, der arbejder med lokalplan, kommuneplan og planstrategi, og vi har afgrænset faggrupperne til 4 hovedkategorier: Arkitekter, teknisk baggrund, samfundsfaglige og økonomer/jurister.

Aldersgrupperne har vi afgrænset til tre grupper: Under 35 år, mellem 35 og 55 år og over 55 år. Vi har en svarprocent på ca 90 svarende til mere end 650 planlæggere.

En væsentlig del af undersøgelsen har været at afdække generationsskiftet. Som det kan ses af fig 1 er generationsskiftet godt i gang. Gruppen under 35 år er større end dem over 55.

Når vi ser på planlæggernes uddannelser, er det tydeligt, som det fremgår af fig. 2, at de fysiske

planlæggere dominerer billedet, og at arkitekterne alene udgør over halvdelen. Men når man kombinerer faggrupper med aldersgrupper, ser man en tydelig tendens til, at arkitekternes dominans er for nedadgående, mens de tekniske og samfundsfaglige uddannelser stiger nogenlunde parallelt. (se fig. 3) Men der er store regionale forskelle. De samfundsfagliges vej ind i planlæggerfaget, ses kun på Sjælland. På Fyn og Jylland er der til gengæld en tendens til, at de tekniske uddannelser er begyndt at gå ind på arkitekternes område. Denne tendens er mest ekstrem i region

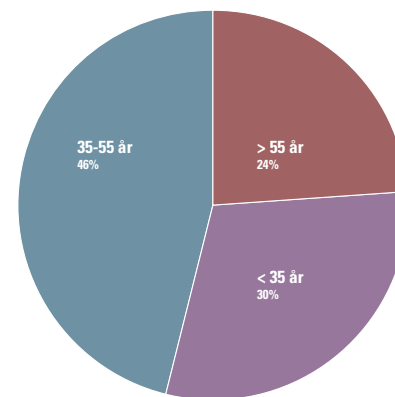
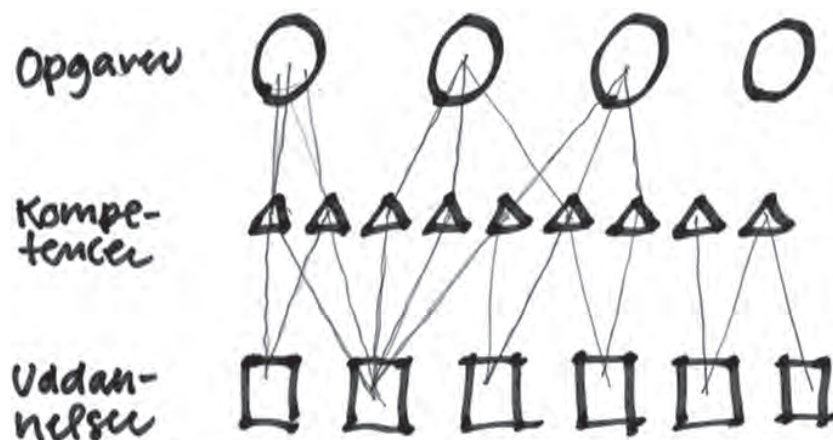

Fig. 1: Generationsskiftet er godt i gang.

Hvordan matcher de nyuddannede planlæggeres kompetencer kommunernes opgaver?

Nordjylland, hvor 66 % af yngre planlæggere under 35 år har en teknisk uddannelse, mens kun 20 % har en arkitektuddannelse. Det er oplagt at gætte på, at det er de nye uddannelser fra Aalborg, der her præger billedet.

Arkitekter kan ikke undværes - men...

For at finde ud af hvilke kompetencer en kommunal byplanlægger skal besidde i dag, har vi interviewet udvalgte planchefer og ældre planlæggere. Desuden har vi via planchefforeningen indhentet skriftlige svar fra en mindre gruppe af planchefer.

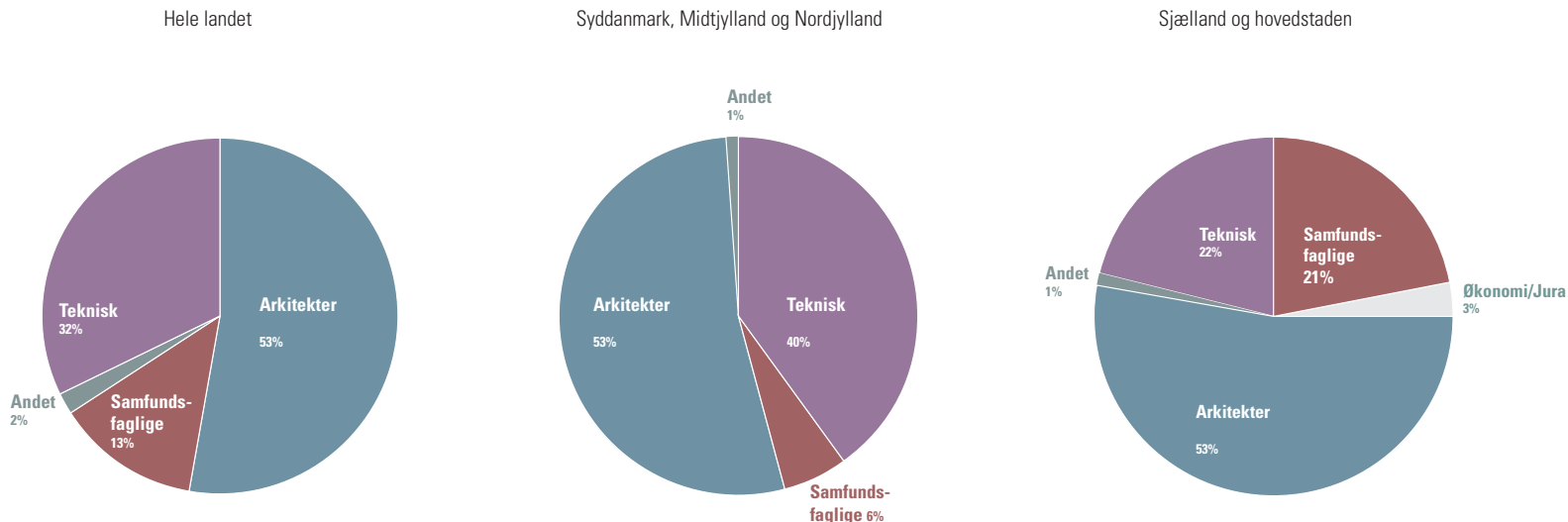

Fig. 2: Planlæggerne fordelt på faggrupperne

De fleste planchefer er enige om, at det ikke er muligt at undvære arkitektfaglige kompetencer i et planteam, da der er behov for rumlig forståelse. Dette er ikke nødvendigvis med henblik på direkte at tegne og udforme, men for at kunne sidde med ved bordet i arbejdet med konsulenter. Hvis du som planlægger ikke selv har tegnet og udformet, har du ikke tilstrækkelig arkitektfaglig kompetence til at kunne vurdere andres forslag. Ifølge de interviewede planchefer er de unge fra arkitektskolerne dygtige i forhold til det rumlige og fysiske.

En planchef fra en større kommune mener imidlertid ikke, at det er nødvendigt med rumlig forståelse i en kommuneplanafdeling. Her har man brug for folk med samfundsinteresse og samfunds-faglig forståelse, hvilket efter planchefens mening ikke er de unge arkitekters stærke side.

Undervejs i undersøgelsen har flere dog understreget, at det er nødvendigt med medarbejdere med rumlig forståelse, men at de to arkitektskoler ikke formår at løfte opgaven at uddanne kandidater med de kompetencer, som kommunerne ud over rumlig forståelse også efterspørger. Heroverfor fremhæver ét af de skriftlige svar fra en planchef, at man netop har ansat en nyuddannet arkitekt, og har fået præcis de kvalifikationer man efterspurgte.

Udover at der i et planteam skal være en grundstamme af medarbejdere, der har en rumlig forståelse, så fremhæves bl.a. følgende kompetencer som vigtige:

- Kendskab til det politiske system og lovgivningen
- Projektledelse og processtyring -

- Skriftlig, mundtlig og visuel kommunikation.

Hvad er *ikke* de unge planlæggeres stærke sider

Det, som de unge planlæggere er mindre gode til, varierer selvfølgelig fra person til person, fra job til job og fra kommune til kommune. Men overordnet er det, der går igen, manglende planlovs-kompetencer, manglende viden om lokalplan- og

“Det handler også om, at forstå ens egen rolle. Nogle af mine medarbejdere har svært ved at se sig selv som myndighed og føler sig trådt på, når politikerne trumfer deres faglighed.”(Planchef)

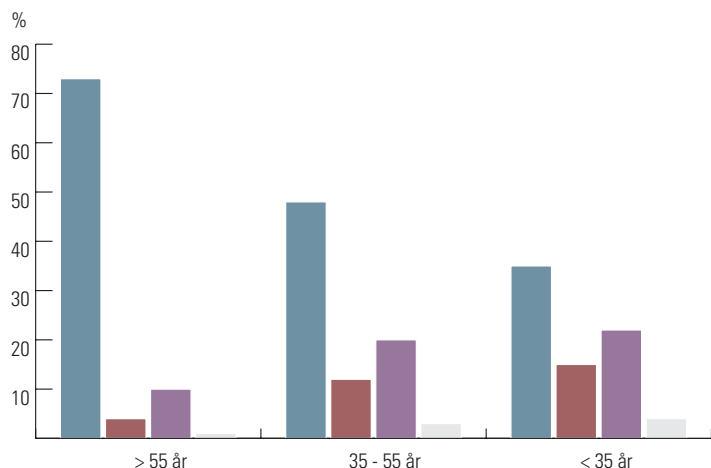

Fig. 3: Arkitekternes dominans er på vej ned, mens de tekniske og samfundsfaglige uddannelser stiger nogenlunde parallelt.

*“Vi oplever at de nyuddannede arkitekter har for meget fokus på det kunstneriske og kreative og ikke er godt nok rustet til det kommunale system. Dette medfører desværre, at de bliver sorteret fra allerede inden ansættelsessamtalerne. Konsekvensen af dette er manglende arkitektoniske indfald.”
(Ældre planlægger)*

kommuneplanudarbejdelse, projektledelse og projektstyring og evnen til skriftlig kommunikation. Derudover savnes også basal samfundsforståelse især hos de planlæggere, der ikke har en samfundsfaglig baggrund. Generelt har de unge planlæggere svært ved at se sig selv som myndighed og forstår ikke vigtigheden af lovgivningen.

De unges stærke sider

Flere ældre planmedarbejdere giver udtryk for, at de synes, de unge er dygtige og nævner, at de er dygtigere end de selv var, da de var nyuddannede.

Generelt fremhæver de kompetencer, som ikke er specifikt planfaglige, men som dog er vigtige – så som kommunikative, kreative evner og IT-kompetencer. Mange af de ældre planlæggere roser de yngre planlæggere for deres store gåpåmod og for at være gode til at tilegne sig ny viden. Des-

uden nævnes, at de er gode til at se muligheder inden for lovens rammer, og at de har en nysgerrighed i forhold til plansystemet.

Både fra yngre og ældre medarbejdere erfarer vi, at nyuddannede fra Aalborg Universitet fra Urban Planning (måske især fra Plan & Miljø) i de senere år har haft let ved at få arbejde, og at man i kommunerne sætter pris på deres lokalplankompetencer.

Hvad oplever de unge planlæggere

For at finde ud af, hvad de unge har oplevet i over-

“En hæmsko for de unge er, at de ikke forstår, hvad det er, de ikke forstår!” (Planchef)

gangen fra studie til arbejdsliv i en kommune har vi afholdt tre fokusgruppeinterviews og tre telefoninterviews.

Arbejdet i et politisk system har for både de arkitektfaglige og de samfundsfaglige været en stor overraskelse.

Selvom de unge med en samfundsmæssig baggrund har en vis viden om, hvilken rolle det politiske spiller i planlægningen, så er det noget ganske andet at opleve det og skulle forholde sig til det i virkeligheden. Flere nævner, at det kan være svært, at få den politiske verden til at stemme overens med den faglige forståelse af byplanlægningen, som studiet har givet dem.

Meget få af de yngre planlæggere med arkitektfaglig baggrund havde i løbet af deres studietid

Fra årets lokalplankursus. Foto: Vibeke Meyling

“Kommunikation er vigtig. Det har noget med IT at gøre, som de fleste unge er suveræne til. Men der er også noget meget mere elementært – for de kan jo ikke skrive. De kan ikke stave, og de kan ikke sætte kommaer.”(Planchef)

“De unge kommer med erfaring i gruppearbejde, men skal kunne processtyring. Processer bliver vigtigere og vigtigere som kompetence, - f.eks. evnen til at kunne forudse de udfordringer, der vil opstå undervejs.”(Planchef)

gjort sig forestillinger om, hvad det ville sige at arbejde i en kommune, og efter ansættelsen har den største frustration været manglende mulighed for at udnytte deres arkitektfaglige og kreative kompetencer. Den manglende mulighed for at udnytte arkitektfaglige kompetencer skyldes ikke altid manglende opgaver, men en plankultur, hvor kommunen køber konsulenter til den slags opgaver. Flere af de unge arkitekter har tidligere arbejdet i private konsulentfirmaer, og til forskel fra arbejdet der oplever de et højt stressniveau i kommunen, fordi en sag aldrig afsluttes, men igen og igen lander på skrivebordet fra politikere, andre forvaltninger, kollegaer eller borgere. Endelig har det overrasket mange, især i de mindre kommuner, hvor hurtigt man opnår et stort ansvar.

Selvom det ikke fremgår så tydeligt af ovenstående, har de unge på trods af mange udfordringer og

frustrationer i mødet med praksis i en kommune givet udtryk for, at de synes, det er meget spændende at arbejde i en kommune. Det at arbejde med virkeligheden ud fra et stort lokal-kendskab og at arbejde for befolkningens gode, som det blev udtrykt, frem for efter bundlinjen i en privat virksomhed. Med andre ord har de i det store hele mod på opgaven.

Perspektiver

Som nævnt i starten har man blandt fagfolk udtrykt bekymring for, om arkitekterne var på vej ud af planlæggerfaget. Man kan se, at de samfundsfaglige og ingeniørerne fra Aalborg er på vej ind i faget, og det er vel alt i alt et plus for faget, og så er bekymringen for arkitekternes mindre andel vel lidt overdrevet, så længe arkitekterne udgør 53 %. Dertil må man i betragtning af krisen formode, at både arkitektstuderende og arkitektuddan-

nelserne lige nu og sikkert fremover vil være mere fokuserede på planlæggerjobs i kommunerne, end de har været i en periode.

Denne undersøgelse kan som tidligere nævnt desværre ikke sige noget kvalitativt om uddannelserne, selvom det kunne være både interessant og nyttigt. Opgaven var for stor og tidskrævende, så vi nøjedes med via interviewene at få et vist indtryk af de unge planlæggeres kompetencer i forhold til de opgaver, de bliver stillet overfor i kommunerne.

Trædesten mellem uddannelse og praksis

De kompetencer, som savnes af såvel kommunerne som de unge planlæggere i kommunerne, er kompetencer, som ikke først og fremmest hører hjemme på uddannelserne, selvom uddannelserne måske godt i et vist omfang kunne introdu-

“De unge er rigtig dygtige til at stille relevante spørgsmål til planlægningen, hvilket de ældre planlæggere skulle have gjort for mange år siden. Selv om de unge er urutinerede, så har de ikke samme ydmyghed som jeg selv havde, da jeg var nyuddannede, hvilket er positivt.”
(Ældre planlægger)

cere til dem. I hvert fald opleves den manglende viden som en stor udfordring for begge parter, når de unge nyuddannede starter i en kommune.

Kommunerne oplever, at de ikke har ressourcer til at oplære de unge, og at det blokerer for en tiltrængt uddelegering af opgaverne. De unge oplever det naturligt som en usikkerhed, -for hvad kan man tillade sig at spørge om?

Både lokalplanlægning, planjura og forståelse for det politiske eller embedsmandsrollen er kompetencer, som kan tilegnes via praktik, mentorordninger eller efteruddannelseskurser. Der findes allerede, eller har fandtes vellykkede praktikordninger, og der findes også formaliserede mentor-

ordninger i visse kommuner. Begge udmærkede ordninger, som fungerer som trædesten mellem uddannelse og praksis. Byplanlaboratoriet har også et velbesøgt årligt lokalplankursus, hvor responsen fra deltagerne er, at de efter kurset har en langt større sikkerhed.

Men der er brug for at få et overblik over de forskellige ordninger og efteruddannelsesstilbud. Hvad har vi, der fungerer, hvad skal udvikles, og hvad mangler? Byplanlaboratoriet vil tage initiativ til at skabe et overblik, men vil meget gerne gøre det i samarbejde med andre. Så det er hermed en opfordring til alle interesserede parter!

vm@byplanlab.dk

Inspirerende?

At arbejde med **virkeligheden**, med de rammer det sætter, fysisk, økonomisk og politisk
At arbejde for **befolkningens gode**

At der **ikke er to dage der er ens**
Det store **viden og engagement blandt kollegaer**

At arbejde med **andre fagligheder**
At arbejde ud fra et grundigt **lokalkendskab**
At der **ikke er en facitliste**

Begrænsende?

Det administrative arbejde fylder meget
Lederne er ikke altid de bedste, ofte bare dem der har været der længst

Politiske overherredømme i forhold til det faglige
Stressende med alt **det uforudsigelige**
Manglende fælles retning i det man gør

Manglende indflydelse
Manglende mulighed for at udnytte sine kompetencer

'Plejer-mentalitet'
Mangel på kreativ produktion
Kommunens dårlige ry
Mangel på politisk engagement